

Frikostig bild av förnedring och förtvivlan

FÖRNEDRINGENS ANATOMI

235 sidor

Författare: Carl-Magnus Stolt

Förlag: BookLund; 2012

ISBN 978-91-86420-88-8

Författaren, som tidigare varit professor i humanistisk medicin vid KI, har under en längre period skrivit ett tiotal böcker, ofta i gränslandet mellan humaniora/medicin/naturvetenskap. Just humanismen och utövande av humanism inom läkaryrket har varit fokus exempelvis i boken »Medicinen och det mänskliga« (Natur och Kultur; 2003) Den nu utgivna boken har fokus inställt på läkaren Ivar Sandström som vid 25 års ålder, som medicine student vid Uppsala universitet 1877, upptäckte bisköldkörtlarnas förekomst hos människa. Han avslutade därmed utvecklingen av en vetenskap, den makroskopiska anatomin.

I den nyutgivna boken »Förnedringens anatomi« skildras på drygt 200 sidor Ivar Sandströms liv i det sena 1800-talets Sverige, framför allt i Uppsala. Boken är skriven under en djup personlig kris för författaren för några år sedan. Han lade allt annat åt sidan och ägnade sig under en period helt åt att spåra Ivar Sandström i arkiven och på annat sätt. Han har tagit del av brev och dokument, men också läst och lyssnat till den litteratur och musik som omgav Ivar Sandström. Boken fokuserar på människan Ivar Sandström och vi får

utöver hans studier, forskning och arbete även ta del av hans familjeliv samt senare psykiska sjukdom, missbruk och slutligen självmordet med en kula för pannan.

Boken följer Ivar Sandström från vaggan till graven. Vi får ta del av brev, anteckningar och hans egen sjukjournal från Uppsala Hospital där han vårdades för psykiska besvär och missbruk av morfin och alkohol vid ett par tillfällen. Boken är, som framgår av omslaget, en roman. Objektiva data blandas med bilder av hur författaren föreställer sig olika händelseförlopp, möten med människor och relationer.

Vi rör oss mellan dåtid och författarens nutid. Små vinjetter infogas, ofta tillsammans med författarens granne Knud som följeslagare, som sammanlänkar dåtid och samtid. Ivar Sandström var en flitig student som identifierade de risgryns stora körtlarna på halsen först på hund och kanin. Sedan gjorde han detta till sin egen överraskning även på människa, där alla utgått från att det som fanns att upptäcka av organ redan var upptäckta. Ivar Sandströms sensationella upptäckt blev under lång tid glömd. Den artikel han skrev till dåtidens ledande anatomiska tidskrift, Virchows Archiv, blev refuserad. Han publicerade sitt arbete på svenska i Uppsala läkareföreningars förhandlingar. Smärtan och besvikelsen över att inte rättmätigt få uppskattning för år av hårt arbete lämnade honom aldrig.

Inför Ivar Sandströms förverkligan-

de av självmordet skildes romanens Ivar och författarens vägar. Författaren beskriver kort hur han själv genom »kärleken, vänskapen och musiken« åter hittade tillbaka till livet.

Det som gör boken spännande att ta del av är främst dess allmängiltighet. Vi får mängder med biografiska och andra data kring Ivar Sandström, men via en modig och frikostig bild av egen förtvivlan ges en allmängiltig spegling av smärta och vad den kan göra med en människa. För Ivar Sandströms del ledde den till en för tidig död. För författarens del hoppas vi se fler böcker av samma klass som han hittills skrivit, och där denna senaste är en av de märkligare. Det hade varit önskvärt att få se Ivar Sandström på bild, samt kanske även bilder av andra signifikanta personer i hans liv. Detta skulle kunna kompletteras till en kommande utgåva av boken. Några nyckelreferenser hade också varit användbara.

Carl-Magnus Stolt är i dag privatpraktiserande läkare i sin hemstad och en kollega som genom livets påfrestningar luttrats. Kanske har just dessa erfarenheter kunnat bidra till en fördjupad insikt om människan i allmänhet, och läkarens villkor i möten med mänsklig vända i synnerhet. Stolt är en av landets mest kunniga personer inom medicinsk historia och humanistisk medicin. Vi tror att han har mycket att erbjuda sina läsare även i framtiden.

Herman Holm

överläkare, specialist i psykiatri, enheten för medicinhistoria, Lunds universitet

Peter M Nilsson

professor, chef, enheten för medicinhistoria, Lunds universitet

läkare som vill fördjupa sig i ämnet.

Boken är föredömligt indelad i kortare kapitel, som kan läsas var för sig. Kapitlen täcker allt från historik via definitioner, sårsläkning och sårbedömning till akuta sår, bensår, trycksår, fotsår hos diabetiker, maligna tumörsår, sårinfektion, läkningshämmande faktorer, sårsmärta, lokal sårbehandling till avancerad och biologisk sårbehand-

ling och omvårdnad. De enskilda kapitlen utmynnar i aktuell sårbehandling, vilket åskådliggörs genom riktiga och översiktliga illustrationer. Ett kapitel handlar om hälsoekonomiska och juridiska aspekter på sår.

Bokens bilagor för dokumentation saknar dock en hänvisning till det nationella kvalitetsregistret RiksSår, som på ett strukturerat sätt säkerställer diagnos och behandlingar.

Bilagorna, som riktar sig direkt till patienter med svårårläkt sår, i slutet av boken är föredömliga.

Christina Lindholms engagemang och gedigna kunskaper gör detta komplexa ämne överskådligt och högst intressant. Boken »Sår« är en efterlängtat kunskapsplattform då den uppfyller behoven hos en bred målgrupp och är ovärderlig både i den kliniska verksamheten och som utbildningsmaterial.

Rut F Öien

distriktsläkare, med dr medicinskt ansvarig för Sårcentrum Blekinge